

Analyse trend en hotspots Alsemambrosia

13 juli 2018

Ruud Beringen, Baudewijn Odé, Michiel Verhofstad (FLORON)
Arnold van Vliet (De Natuurkalender, Wageningen UR)

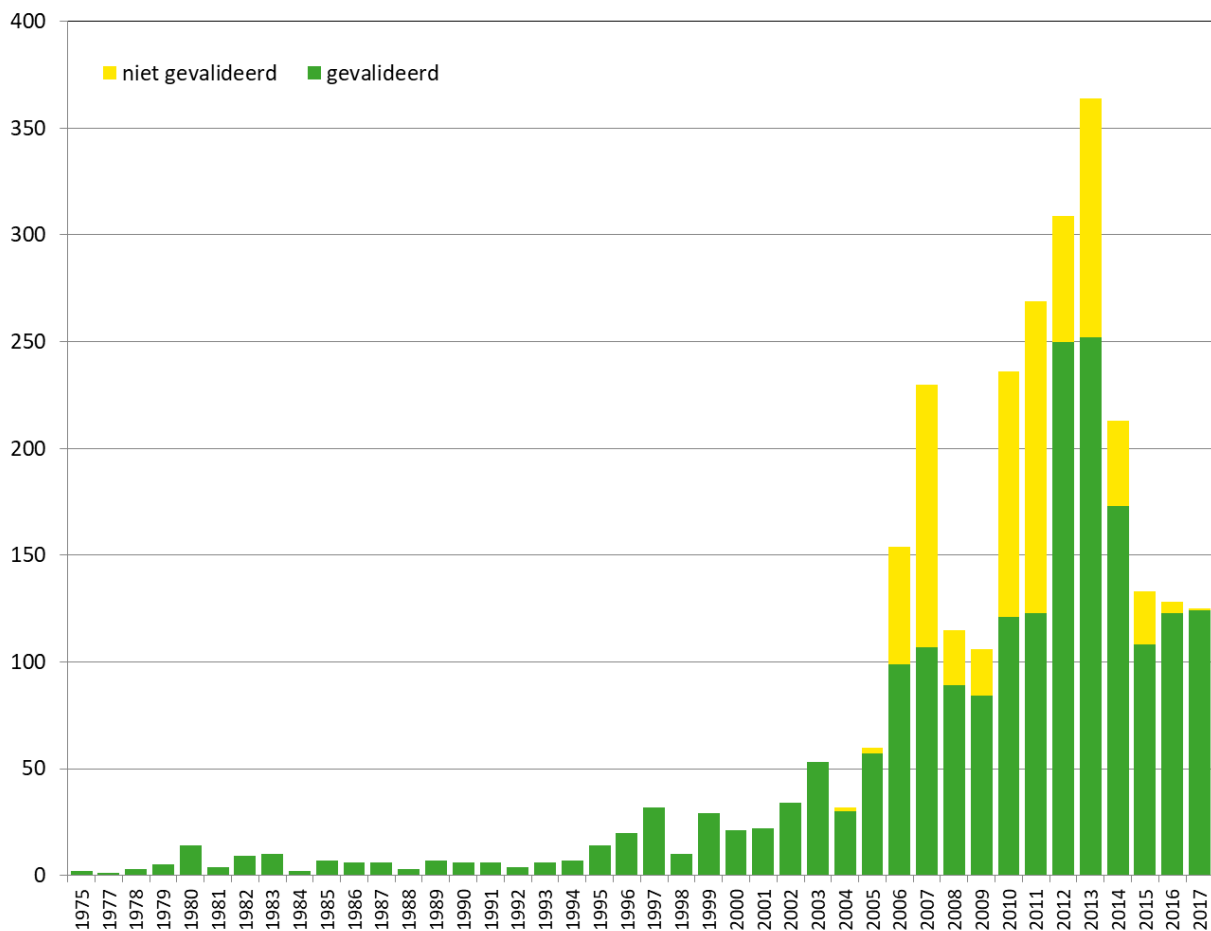
Bloeiende Alsemambrosia (foto: Ruud Beringen)

Ambrosia's zijn uitheemse planten die sterke hooikoortsklachten kunnen veroorzaken in het najaar. Alsemambrosia (Ambrosia artemisiifolia) is veruit de meest voorkomende Ambrosiasoort in Nederland. Na bundeling van de gegevens uit de belangrijkste bronnen van waarnemingen door FloravanNederland.nl, De Natuurkalender Wageningen UR, NDFF, NVWA en Waarneming.nl is een analyse gedaan naar verspreiding en trend van Alsemambrosia in de periode 1975 t/m 2017. Tevens is op basis van de beschikbare gegevens een analyse gedaan naar de omvang van populaties in de periode 2000-2017.

Trend

De trend is bepaald door het aantal kilometerhokken waarbinnen de soort is waargenomen door de jaren heen te vergelijken. Een kilometerhok (of km-hok) is een gestandaardiseerd vlak van 1 bij 1 kilometer. Door te kiezen voor km-hokken in plaats van individuele waarnemingen wordt voor dubbele waarnemingen van dezelfde populatie in hetzelfde jaar in hetzelfde gebied gecorrigeerd. Het werkelijk aantal individuele waarnemingen ligt in gebieden waar veel waarnemers komen veel hoger, maar dit zijn (vaak) dus waarnemingen van dezelfde populatie en moeten daarom als één waarnemingen worden geteld. Er is in de analyse ook onderscheid gemaakt tussen betrouwbare waarnemingen (d.w.z. gevalideerd, bijvoorbeeld als de waarnemer een foto van de plant bij de waarneming heeft gevoegd) en minder betrouwbare waarnemingen (niet gevalideerd, bijvoorbeeld omdat er geen foto van de waarneming beschikbaar was).

Uit de analyse komt naar voren dat in de periode tot rond de eeuwwisseling Alsemambrosia jaarlijks hooguit in enkele tientallen km-hokken gemeld werd (zie figuur 1). Vanaf 2005 nam het aantal waarnemingen van Alsemambrosia sterk toe. De afgelopen jaren werden jaarlijks waarnemingen in meer dan 100 km-hokken gedaan. In 2012 en 2013 werden voor het eerst in meer dan 300 km-hokken waarnemingen doorgegeven (gevalideerd en niet-gevalideerd). Met name in de periode 1975-1985 zijn diverse provincies bijna dekkend in kaart gebracht. Als de soort toen algemener was geweest, was dit zichtbaar geweest in de grafiek. Dit duidt erop dat Alsemambrosia sinds het begin van de eeuw sterk in Nederland is toegenomen. Verder blijkt bovendien dat de soort in hoge mate in nieuwe gebieden opduikt (meer dan 50%). Het is dus niet zo dat er alleen maar beter wordt gezocht in gebieden waar de soort al eerder bekend was. De toename in de recente periode is echter voor een deel ook te verklaren uit verhoogde media-aandacht voor Ambrosia en oproepen aan vrijwilligers en beheerders om waarnemingen door te geven. Ook de in 2012 en 2013, door FloravanNederland.nl en Wageningen UR, ontwikkelde apps en de lopende Ambrosiacampagne van de NVWA hebben mensen geïnformeerd en aangemoedigd om waarnemingen door te geven. In de laatste 3-4 jaar worden er weer iets minder Ambrosiawaarnemingen doorgegeven dan daarvoor, waarbij het aantal meldingen de laatste 3 jaar ongeveer gelijk bleek in rond de 125 km-hokken per jaar. De oorzaak van de recente afname is niet bekend. Nog steeds is het aantal gemelde waarnemingen veel hoger dan voor 2006.

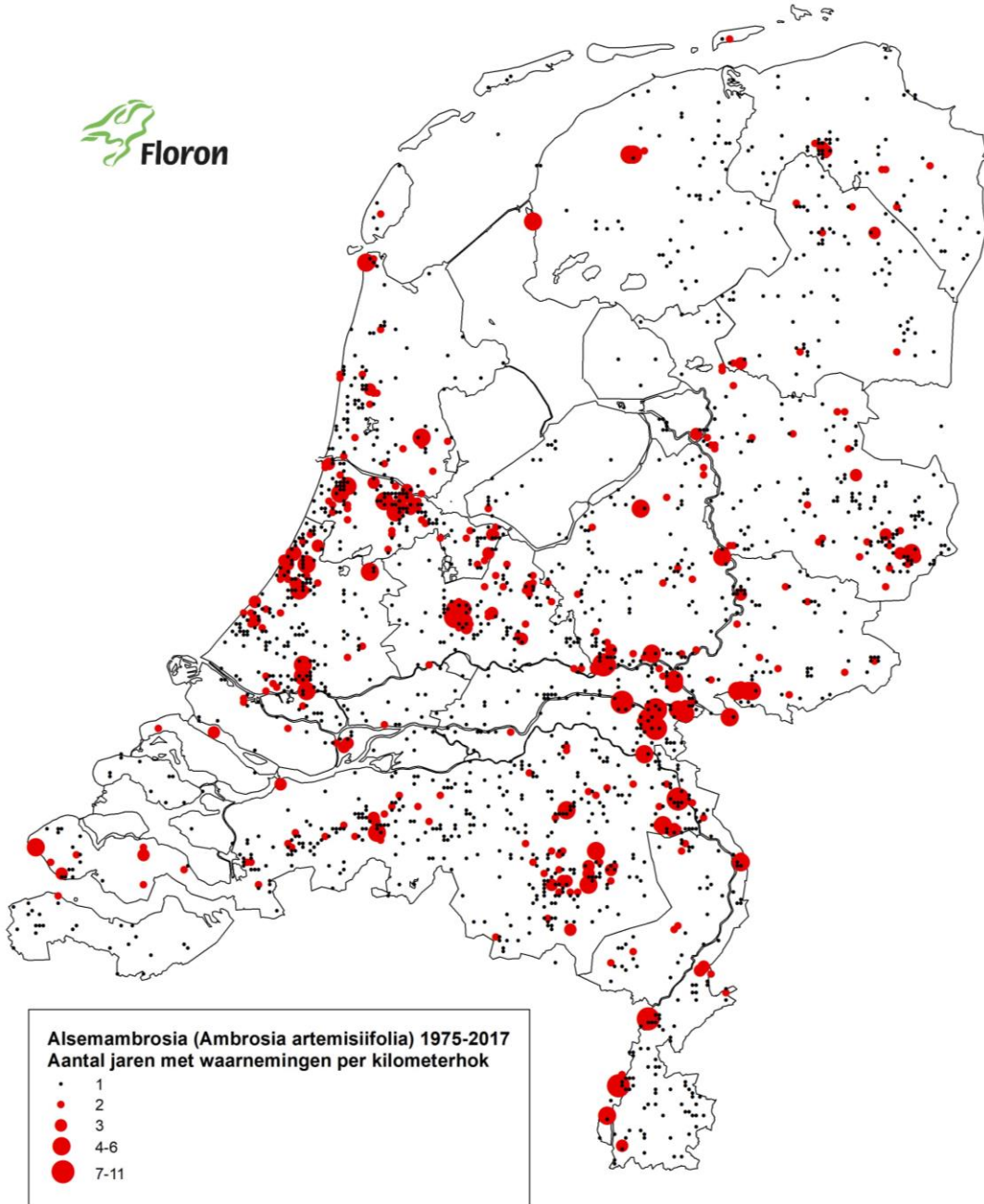

Figuur 1: Aantal kilometerhokken per jaar (y-as) waarin Alsemambrosia is waargenomen in de periode 1975 t/m 2017 (x-as).

Hotspots

In totaal is de Alsemambrosia sinds 1975 in ongeveer 2000 km-hokken in Nederland aangetroffen. Er is een ruimtelijke analyse gedaan waarbij uit het aantal jaren dat Alsemambrosia in een bepaald km-hok is waargenomen is afgeleid waar naar verwachting standvastige populaties van Alsemambrosia voorkomen. Hoe meer jaar Ambrosia in het zelfde hok is waargenomen, hoe standvastiger de planten daar waarschijnlijk zijn.

Alsemambrosia kan in een ruime range aan locaties voorkomen, zowel stedelijk als natuurlijk, maar heeft een voorkeur voor zonnige plekken. Uit de ruimtelijke analyse (zie figuur 2) blijkt dat de soort met name in stedelijke omgeving (stad, haventerreinen) herhaaldelijk wordt aangetroffen (o.a. Rotterdam, Amsterdam, Utrecht, Veghel, Nijmegen, Enschede en Vlissingen). Dit zijn niet alleen gebieden waar de soort (via vogelvoer of overslag van zaden) herhaaldelijk wordt aangevoerd, maar ook gebieden met grotere bevolkingsconcentraties (i.r.t. gezondheidsrisico). Daarnaast zijn er standvastige populaties in natuurgebieden langs de Rijn ten oosten van Nijmegen, in oostelijk Brabant en langs de Grensmaas. De groeiplaatsen langs de Rijn strekken zich tot in aangrenzend Duitsland uit. Let op, deze ruimtelijke analyse (figuur 2) laat niet zien of op de hotspots ook grotere populaties aanwezig zijn, maar alleen in welke km-hokken Alsemambrosia in meerdere jaren is aangetroffen. Er is echter genoeg reden om deze kaart te gebruiken als een signaalkaart en de betreffende gemeenten of andere overheden met meer nadruk te benaderen om maatregelen te nemen.

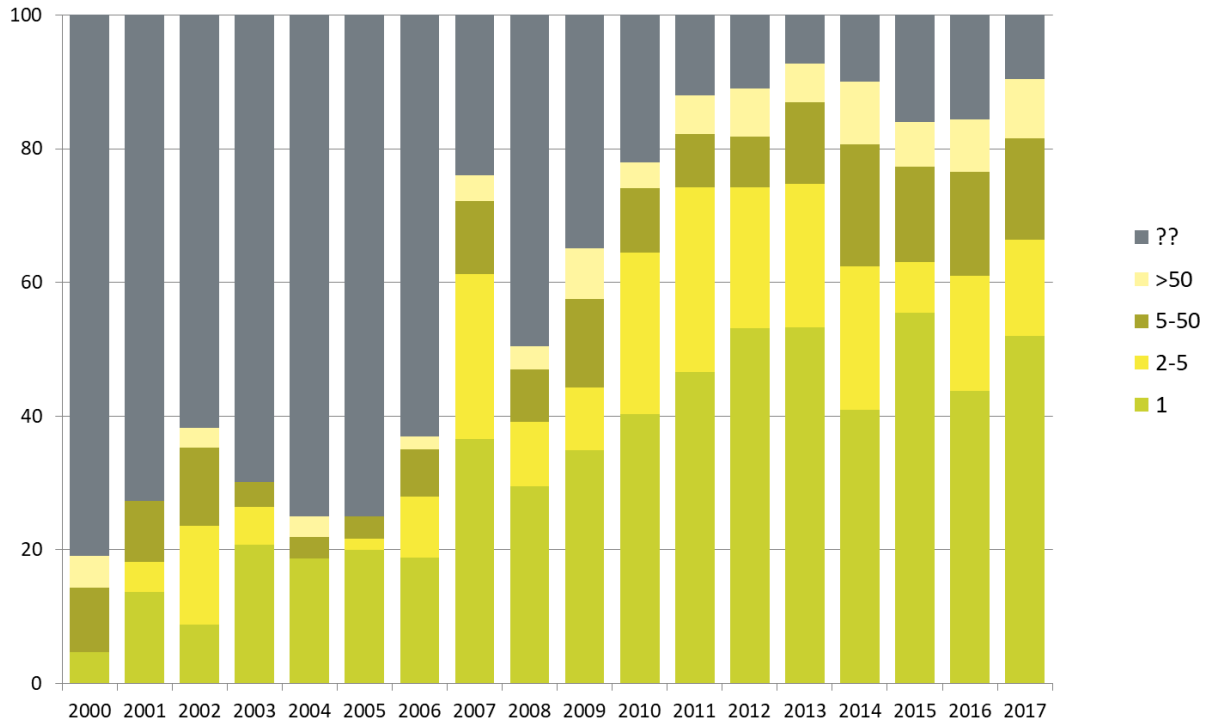

Figuur 2: Hotspots van Aisemambrosia in Nederland op basis van aantal jaren met waarnemingen in de periode 1975 t/m 2017.

Populatieomvang

Er is een analyse gedaan van de beschikbare gegevens over de omvang van de populaties (zie figuur 3). Deze gegevens zijn de afgelopen 17 jaar beschikbaar voor een groeiend aandeel van de waarnemingen, inmiddels voor ongeveer 90% van de waarnemingen. In het merendeel van de waarnemingen gaat het om kleine populaties. Deze hebben vooral betrekking op planten uit tuinen en zijn in hoge mate terug te voeren op exemplaren die opgekomen zijn uit vogelvoer. Van deze meldingen in tuinen blijkt dat de planten meestal al voor de bloei of zaadzetting worden vernietigd.

Toch hebben de laatste jaren 5 tot 8 procent van de waarnemingen betrekking op grotere populaties (meer dan 50 exemplaren). Dit zijn in het algemeen populaties in het openbaar groen die, gezien hun populatieomvang, (zeer) veel zaad produceren, een zaadvoorraad in de bodem kunnen opbouwen en tot een bestendige populatie kunnen uitgroeien. Zeker gezien het feit dat zaden tot wel 40 jaar levensvatbaar kunnen blijven.

Figuur 3: Populatieomvang van *Alsemmambrosia*, weergegeven als aandeel (%) in de waarnemingen van abundantieclassen (aantal exemplaren) in de periode 2000 tot en met 2017. (?? = aantal onbekend).

Conclusies en aanbevelingen

De hoofdconclusies zijn:

- ♣ Alsemambrosia is sinds het begin van deze eeuw sterk toegenomen, hoewel de soort de laatste 3-4 jaar weer minder vaak gevonden wordt (aantal waarnemingen blijft stabiel; in rond de 125 km-hokken).
- ♣ Belangrijke kernen van verspreiding zijn bekend en liggen momenteel in stedelijke omgeving, maar ten dele ook in natuurgebied of agrarisch gebied.
- ♣ Ruim 5% van de populaties is groot met een omvang van meer dan 50 planten.
- ♣ Het merendeel van de meldingen heeft betrekking op kleine aantallen planten in particuliere tuinen. Na herkenning worden de planten daar meestal uitgetrokken, maar komen soms ook in volle bloei voordat dat gebeurt.
- ♣ Op plaatsen waar de soort niet bestreden wordt kan zich een langlevende zaadvoorraad in de bodem opbouwen, welke de verwijdering bemoeilijkt en jaarlijkse nazorg noodzakelijk maakt.

De aanbevelingen zijn:

- ♣ Bestrijding ter voorkoming van grootschalige vestiging en het opbouwen van een zaadvoorraad lijkt nuttig en vooralsnog op de meeste locaties haalbaar.
- ♣ Bij de bestrijding moet ten minste worden voorkomen dat de planten zaad kunnen zetten.
- ♣ Concentreer bestrijding op de langer bekende populaties (hotspots) en op nieuwe populaties die door waarnemers worden gemeld tijdens het groeiseizoen van Ambrosia (augustus-oktober).

Waarnemingen doorgeven kan via:

Telmee (www.telmee.nl)

Waarneming.nl (www.waarneming.nl)

De Natuurkalender (www.natuurkalender.nl)

NDFD Verspreidingsatlas (www.verspreidingsatlas.nl)

Gratis Android apps: snApp de exoot, ObsMapp, NOVA, NDFD Invoer

Gratis IOS apps: snApp de exoot, iObs, NDFD Invoer

Meer informatie over Ambrosia:

www.ambrosiavrij.nu